

SKOK DO REALITY

číslo 1/2004
5. ročník

speciální noviny o legislativě
pro zdravotně postižené

vydává Národní rada zdravotně postižených České republiky (www.nrzp.cz)

Děti se zdravotním postižením a osoby o ně pečující žijí v neúnosných podmínkách

Narodili se Šimon, Pavlík, Lukáš, Šárka... Když maminka uviděla malé miminko, pocítila přes veškerou únavu a bolest štěstí. Je tu nový život. Holčička či chlapeček, o jejichž početí se postarala máma s tátou. Bezmocný tvoreček, který potřebuje lásku a péči každý den, aby mohl žít. Máma byla připravená, táta se těšil – a potom to přišlo. Něco nebylo v pořádku. Někdo si tu dříve, tu později něčeho všiml, začalo se to zkoumat, naděje střídala zoufalství. Pokaždé však nevyhnutelně přišel den, kdy bylo zřejmé, že dítě bude potřebovat zvláštní péči, že rodiče budou mít **tisíce povinností**, které si jiní lidé ani nedovedou představit, a že tyto povinnosti pomínou až smrtí.

Je jasné, že ať jsou na péči o dítě s postižením oba rodiče (případně i širší rodina a přátelé), nebo ať zůstane jenom jeden, vždy je třeba ještě pomoci zvenčí. Mnoho pomoci. Velmi, velmi mnoho pomoci. Ze zákona jsou **na výběr jen dvě možnosti**: buď ústavní péče, nebo příspěvek při péči o osobu blízkou, žije-li dítě v rodině. Tu se pak dá hovořit o velikém štěstí, když v místě bydliště funguje nějaká nezisková organizace, která provozuje stacionář nebo zajišťuje respitní péči, což pečujícím ulehčí.

O příspěvku při péči o osobu blízkou se již dlouho hovoří jako o nástroji, který zejména osamělým matkám s dítětem neumožní důstojně žít, nýbrž ostudně přežívat. **Jen si to představte**: Maminka zůstala se Šimonem sama. Je mu jednáct let, váží 30 kg, nedrží hlavu, nevidí, nekouše a má dietu, protože nesnáší některé potraviny

(např. mléko). V noci musí maminka Šimona pětkrát až šestkrát polohovat, a když je potřeba ho přebalit, musí mu nejprve rozcvíčit kyčle. Ráno vstávají v šest, aby byl Šimon připraven k odvozu do stacionáře. Když Šimona převezme „civilák“, může maminka na tři hodiny přepnout a věnovat se jiným pracím nezbytným pro chod jejich domácnosti, zařídit pochůzky. Potom si Šimona vyzvedne a pečuje o něho bez oddechu do dalšího rána. Drží ho dlouhé minuty na toaletě, krmí ho, napájí, polohuje, zabavuje.

Prý by si podle poslední novely zákona o příspěvku při péči o osobu blízkou mohla i přivydělat! Jenom neví, kde by na to vzala čas a sílu. Mele z posledního. Bolí ji záda, bolí šlachy na rukou, únava začíná už ráno. Navíc se strachuje, co bude dál!

Stacionář i doprava se musí alespoň částečně hradit. Náklady na běžnou domácnost rostou. Na všechno, co si vyžaduje nezbytná péče o Šimona, se čím dál víc doplácí. Úřad poskytuje peníze pouze do výše životního minima, od jisté nadace dostala na jeden jediný rok příspěvek, z něhož synovi uhradí jednu cestu denně. Šimon má také příspěvek na benzín, ten však maminka vyčerpá během první půlky měsíce. Bojí se, jak bude platit jeho cesty, až dojdou peníze od nadace. Již teď sotva zvládá plnit povinnost finanční spoluúčasti na službě stacionáře. Na to, aby si zaplatila někoho na pomoc, prostě nemůže ani pomyslet, protože nemá, z čeho by na to ušetřila. Děsí se důcho-

du. Jaký důchod jí vypočtou z příspěvku při péči o osobu blízkou?

Proč nemá Šimon a jeho maminka **stejně příležitosti** jako jiné děti a jejich rodiče? Těm se škola poskytuje bezplatně, rodiče mohou chodit do práce vydělávat, a když později půjdou do důchodu, bude jeho výše přiměřená obecnému životnímu standardu. Šimonova maminka (a tisíce dalších) musí připlácet jakoukoliv další péči i vzdělávání. Nepatrně přivydělat si může jen mizivá část osob pobírajících příspěvek při péči o osobu blízkou. A až půjdou do důchodu, budou mít na starosti velké a těžké dítě, jež bude vyžadovat víc a víc sil.

Proč nemají dokonce ani tolik příležitostí jako lidé s postižením, kteří jsou **dospělí**? Ti dostávají k invalidnímu důchodu příspěvek na bezmocnost, z něž si mohou připlatit na další péči nebo zvýšené náklady na živobytí. Proč jej děti nepobírají? Protože nemají nárok na důchod.

Šimonova maminka tedy nemá pro svého syna k dispozici **ani jeho důchod, ani příspěvek pro bezmocnost**. Nemá tudíž vůbec žádnou možnost připlatit si nějakou pomoc. Naopak jí hrozí, že i zmíněné služby, kterých zatím využívá, bude muset oželeť, protože na ně nebude mít peníze.

Tato situace je **nespravedlivá**. Zachovat ji je krátkozraké a hloupé. Cožpak lze připustit, aby se obětaví rodiče museli každodenně vydávat ze všech sil? Kde seženou kraje či obce peníze, aby vznikly desítky ústavů pro umístění dětí, o něž se už rodiče nedokáží postarat? (hr)

Ústavní soud se bude zabývat diskriminací zdravotně postižených dětí

Národní rada zdravotně postižených se výrazně podílela na zpracování ústavní stížnosti proti nerovnoprávnému postavení dětí se zdravotním postižením v přístupu k sociálním službám. Stížnost, kterou vypracovala renomovaná pražská advokátní kancelář a kterou v únoru podala paní Alena Skálová, vychází z porušení principu rovnosti vyjádřeného v člancích 1 a 3 Listiny základních práv a svobod. To ve svých důsledcích vede k porušení článku 14 odst. 1 Listiny a k řadě dalších omezení.

Stížnost vychází z následujících skutečností.

I) Popis právního stavu

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení

Hlava III.

ZVÝŠENÍ DŮCHODU PRO BEZMOCNOST

§ 70 stanoví: (1) Je-li důchodce trvale tak bezmocný, že potřebuje ošetření a obsluhu jinou osobou, zvyšuje se mu důchod z důchodového pojištění, popřípadě úhrn těchto důchodů

a) při částečné bezmocnosti o 20 %, b) při převážné bezmocnosti o 40 %, c) při úplné bezmocnosti o 75 %

částky, která se podle zákona o životním minimu považuje za potřebnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb osoby, která není nezaopatřeným dítětem, (dále jen „částka na osobní potřeby“).

(3) Sirotčí důchod se zvyšuje pro bezmocnost nejdříve od sedmého roku věku dítěte.

(4) Bezmocnost a její stupně se posuzují podle předpisů důchodového pojištění.

Hlava V.

PÉČE O TĚŽCE ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ OBČANY A STARÉ OBČANY

§ 86 odst. 1 stanoví: „Občanům těžce zdravotně postiženým, zejména nevidomým a občanům s těžkým postižením pohybového nebo nosného ústrojí, poskytují příslušné státní orgány služby, věcné dávky, peněžité dávky a bezúročné půjčky k překonání obtíží vyplývajících z jejich postižení. Zajišťuje se jim zejmé-

na společné stravování a rekreace, poskytuje pečovatelská služba a pomůcky potřebné k odstranění, zmírnění nebo překonání následků jejich postižení; místo těchto pomůcek může být poskytnut peněžitý příspěvek na jejich opatření.“

Vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení

§ 59 odst. 2 stanoví: „Poskytuje-li se pečovatelská služba za úhradu, použije se k úhradě především zvýšení důchodu pro bezmocnost.“

Příloha č. 1 k této vyhlášce pak stanoví výši úhrady za úkony pečovatelské služby. Úhrada je rozdělena na dvě části. V první je stanovena úhrada za úkony pečovatelské služby v rodinách s dětmi, druhá část obsahuje úhrady za úkony pro těžce zdravotně postižené občany a staré občany.

Příloha č. 1, vyhl. 182/1991 Sb.

Úhrada za úkony pečovatelské služby

a) úhrada za úkony v rodinách s dětmi

b) úhrada za úkony pro těžce zdravotně postižené občany a staré občany

Úkony, kterými jsou zabezpečovány nezbytné životní potřeby	Nejvyšší částka v Kč	
	a)	b)
1. celková koupel včetně umytí vlasů v domácnosti příjemce	0	0
2. celková koupel včetně umytí vlasů ve středisku osobní hygieny	0	0
Další úkony		
3. běžné úkony osobní hygieny, pomoc při oblékání, pomoc při přesunu na vozík nebo na lůžko, pomoc při použití WC	25/úkon, denně	25/úkon, denně
4. jednoduché ošetrovatelské úkony	15/denně	15/denně
5. donáška nebo dovoz oběda nebo jiného teplého jídla, pomoc při podávání jídla a pití	17/úkon, denně	17/úkon, denně
6. donáška uhlí a dřeva – za každých 15 kg, štípání a skládání dřeva – za každých 15 kg	25/úkon, denně	25/úkon, denně
7. nákupy, nutné pochůzky	30/úkon, denně	30/úkon, denně
8. donáška vody, topení v kamnech a vynesení popela, čištění kamen	20/úkon, denně	20/úkon, denně
9. práce spojené s udržováním domácnosti	60/hod.	60/hod.
10. příprava a uvaření snídaně nebo oběda, popřípadě svačiny nebo večeře	40/hod.	40/hod.
11. doprovod na vyšetření, doprovod dětí do předškolního zařízení, školy nebo školského zařízení, doprovod do zaměstnání, doprovod při krátkodobém pobytu mimo domov, pomoc při denních kulturních, zájmových, vzdělávacích nebo pracovních aktivitách	45/hod.	45/hod.
12. praní drobného osobního prádla včetně pracích prostředků, žehlení a případně drobné úpravy	50/kg	50/kg
13. výchovná práce s dětmi	50/hod.	neposkytuje se
14. dohled nad těžce zdravotně postiženým dítětem od 6 do 22 hodin	45/hod.	neposkytuje se
15. ošetření nohou (pedikúra), masáž, vodová ondulace, zástřih vlasů	neposkytuje se	80/úkon
16. průvodcovská služba pro úplně nebo prakticky nevidomé na lékařské vyšetření, při vyřizování úředních záležitostí	40/hod.	40/hod.
17. tlumočnická služba pro neslyšící při návštěvě lékaře, při vyřizování úředních záležitostí	neposkytuje se	80/hod.
18. dohled nad dospělým občanem od 6 do 22 hodin	neposkytuje se	50/hod.
19. noční služba od 22 do 6 hodin		
a) spojená s možností spánku	90/úkon	90/úkon
b) spojená s prováděním jednoduchých ošetrovatelských úkonů	150/úkon	150/úkon
20. mimořádné úkony		
a) praní velkého prádla, prádla značně znečištěného ve středisku osobní hygieny nebo v prádelně pečovatelské služby včetně pracích prostředků a jeho vyžehlení, případně drobné úpravy	90/kg	90/kg
b) úklid bytu, úklid po malování, mytí oken, mytí společných prostor domu apod.	100/hod.	100/hod.

Jak vyplývá z tabulky, je výše úhrad v obou skupinách shodná. Výjimku tvoří pouze specifické úkony, které jsou určeny buď jen pro rodiny s dětmi, nebo jen pro těžce zdravotně postižené občany a staré občany. Důsledkem toho je nerovnost v postavení dětí oproti dospělým osobám v možnostech úhrady sociálních služeb.

Z výše uvedených citací právních předpisů vyplývají tyto zcela nezpochybnitelné závěry:

1. V České republice existuje dávka určená právním předpisem na úhradu sociálních služeb, jmenovitě pečovatelské služby.

2. Tato dávka není dostupná dětem s výjimkou osiřelých dětí starších 7 let.

3. Dalším nezpochybnitelným závěrem je skutečnost, že k faktu, že dítě nemá zdroj financování určený na sociální služby, výše úhrady za pečovatelské služby nepřihlíží.

4. Porovnáme-li maximální částku zvýšení důchodu při úplné bezmocnosti (1740 Kč měsíčně) s výší úhrady za úkony pečovatelské služby, nezbytné pro přežití občana v domácím prostředí, tj. úkony č. 3, 4, 5, 7, 9 a 10 (187 Kč denně), zjistíme, že i při nejvyšším stupni bezmocnosti vystačí částka na méně než 10 dní. Důsledkem toho je skutečnost, že řada osob se zdravotním postižením musí žádat o umístění v ústavu. Tím dochází k omezení práva na svobodnou volbu pobytu a pohybu.

II) Konkrétní důsledky

Čl. 1 „Listiny základních práv a svobod“ uvádí, že „lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcižitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné“.

Jak však vyplývá z výše uvedených skutečností, je tato deklarovaná rovnost v daném případě porušena v neprospěch dětí se zdravotním postižením. Možná námitka, že rodiče postižených dětí dostávají příspěvek při péči o blízkou a jinou osobu neobstojí, neboť stejný příspěvek náleží i v případě péče o osobu, která je převážně či úplně bezmocná, případně částečně bezmocná a starší 80 let. Ani skutečnost, že rodiče postižených dětí mohou obdržet zvýšený sociální příspěvek, na porušení principu rovnosti nic nemění, neboť tento příspěvek je na rozdíl od zvýšení důchodu pro bezmocnost podmíněn tím, že příjem rodiny nepřesáhne 1,6 násobek životního minima a není určen na pečovatelskou službu. Právní stav je tedy takový, že existuje sociální služba s cenami pro dvě skupiny osob v téže sociální situaci, avšak jen pro jednu skupinu existuje finanční podpora. Porušení principu rovnosti práv je tedy evidentní.

Čl. 3 odst. 1 „Listiny základních práv a svobod“ uvádí, že „základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení“. Přestože věk zde není výslovně uveden, má stěžovatel za to, že výraz „nebo jiného postavení“ je třeba vztáhnout i na rozdílnost věku.

Zákon č. 579/2002 Sb., o státním rozpočtu na rok 2003 v části A1 „Finanční vztah státního rozpočtu k rozpočtům obcí v úhrnech po jednotlivých krajích“ obsahuje mimo jiné dotace na ústavy sociální péče, které při celoročním a týdenním pobytu činí v celoročním úhrnu 73665 Kč na jedno místo. V měsíčním přepočtu činí tato částka 6138,75 Kč. Tato dotace je dána přímo zákonem a neovlivňuje možnost získání finančních prostředků z jiných zdrojů. Srovnáme-li měsíční výši této dotace s měsíční výší nejvyšší částky zvýšení důchodu pro bezmocnost (tj. 1740 Kč), zjistíme, že je 3,5krát vyšší než maximální výše zvýšení důchodu pro bezmocnost. Pokud se rozhodne občan pro ústavní péči, je na její zajištění poskytnut 3,5krát vyšší příspěvek než při péči v domácím prostředí.

Jak vyplývá z popisu právního stavu, nedostačuje výše příspěvku ani na pokrytí minimálních potřeb k zabezpečení péče v domácím prostředí. I dospělí lidé, jimž náleží zvýšení důchodu pro bezmocnost, jsou tak ekonomicky vytěsňováni do ústavů sociální péče. V případě dětí, které nemají žádný příspěvek na péči v domácím prostředí, je tento tlak ještě vyšší. Tím dochází k podstatnému omezení práva na svobodu pohybu a na svobodu pobytu, které podle článku 14 odst. 3 Listiny základních práv a svobod mohou být omezeny pouze zákonem, jestliže je to nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochranu zdraví nebo ochranu práv a svobod druhých a na vymezených územích též z důvodu ochrany přírody. Ani jeden z těchto důvodů zde dán není.

(hut)

Za bariéry nesou odpovědnost nejen stavební úřady, ale také poradci a konzultanti z organizací zdravotně postižených

Loňský rok byl Evropským rokem osob se zdravotním postižením. To je vhodný důvod k zamyšlení nad tím, jaká je v České republice situace v oblasti přístupnosti a užívání staveb a dopravy pro zdravotně postižené. Je dobré si uvědomit, že jde o jeden ze základních předpokladů jejich začlenění do společnosti a také o mimořádně důležitý prvek sociální rehabilitace.

Specializují se na oblast týkající se řešení staveb a dopravy pro zrakově postižené, domnívám se však, že mnohé postřehy a názory v tomto článku mají obecnější platnost.

Základní pravidla ve společnosti určuje legislativa. Jaká je právní situace v oblasti přístupnosti a užívání staveb a dopravy zdravotně postiženými?

Hlavní zákony, ať jde o stavební zákon, nebo zákony v resortu silniční i železniční dopravy, obsahují problematiku zdravotně postižených a lze konstatovat, že až na nutné drobné úpravy (proveditelné například vytvořením nového stavebního zákona a jeho promítnutím do jiných zákonů, především v oblasti dopravy) vcelku vyhovují. **U odvozených předpisů** (prováděcích vyhlášek k zákonům) je situace složitější, mnohé si zaslouží podrobnější analýzu a případné úpravy a zpřesnění.

Na prováděcí předpisy někdy **navazují detailní podklady** opakovaně používané v terénu, tedy při navrhování, provádění a povolování staveb a jejich uvádění do trvalého provozu. Mimo standardu České komory autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, vzorových listů Českých drah, technických návodů Technického a zkušebního ústavu stavebního týkajících se úprav staveb pro zrakově postižené a materiálů pro tyto úpravy používaných neexistuje v současné době objektivní a obvyklým způsobem vydaný (tedy recenzovaný a oponovaný například odbornou profesní komorou) podrobný návod pro navrhování a úpravy staveb pro pohybově postižené osoby.

Ani dvě publikace vydané ministerstvy („Projektujeme bez bariér“, vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí; „Stavby bez bariér“, vydalo Ministerstvo pro místní rozvoj) neprošly standardním postupem a mají **mnoho zásadních chyb** týkajících se zrakově postižených a také některé chyby v řešení staveb týkající se pohybově postižených. Podobné je to u některých materiálů Sdružení pro životní prostředí zdravotně postižených v ČR. Nezodpovědnost zmíněných vydavatelů a také autorů (například Daniely Filipiové a Jana Skopce) způsobuje mnohé problémy v úpravách staveb pro zrakově postižené: např. často realizované nesmyslné vedení signálních pásů ve tvaru písmene Y podle návrhu uvedeného v publikaci „Stavby bez bariér“. Mimořádně vážné chyby má i stávající norma na železniční nástupiště, jejímž spoluvůrcem byl konzultant zájmového sdružení zdravotně postižených, avšak návrh nebyl konzultován s odborníky na problematiku zrakového postižení. Při jejím nevhodném použití může především na vnějších nástupištích vzniknout pro zrakově postiženého velmi nebezpečná situace, způsobená hmatově nevyznačenou mezerou, kterou může nevidomý nevědomky projít až ke hraně nástupiště.

Zákony, vyhlášky, normy, předpisy a pravidla jsou jednou věcí, praxe je věcí druhou, často důležitější. Jaká je tedy situace v praxi?

Opět se zaměřím na **úpravy staveb pro zrakově postižené**. Mnoho nových staveb tyto úpravy nemá, na některých stavbách jsou závažné chyby. Vyskytují se i případy, kdy tyto chyby ohrožují bezpečnost a zdraví zrakově postižených uživatelů: za všechny namátkou uvádím tramvajovou zastávku u hlavního nádraží v Brně, hmatové úpravy v Lázních Bohdaneč, hmatové úpravy na ulici Litoměřické v Praze 9, životu nebezpečný přechod v Praze 10, nefunkční hmatové úpravy na ulici Strojnické a Veletržní v Praze 7, chybějící směrové vedení u nových pěších komunikací v blízkosti budovy Prazdroje v Plzni, životu nebezpečné hmatové úpravy na zcela nové tramvajové zastávce na rychlodráze Most – Litvínov, fatální chyby na železničních nástupištích zejména na 2. koridoru Českých drah – například velmi nebezpečné řešení hmatových úprav v železniční stanici Otrokovice. Jde skutečně o nahodilý výčet, o chyby zjištěné většinou při osobní návštěvě místa.

Co mají uvedené chyby vzniklé při provádění staveb společného? Především to, že vznikly na základě návrhu **autorizované** osoby (projektanta, architekta), byly provedeny **odbornou** autorizovanou osobou (stavbyvedoucím), povolení ke stavbě a k trvalému užívání bylo vydáno orgány státní správy nebo místní samosprávy pověřené výkonem státní správy (obecnými nebo speciálními stavebními úřady). Mnohé zmíněné stavby byly navrhovány za spoluúčasti **konzultantů** Sdružení pro životní prostředí zdravotně postižených v ČR, některá zpochybnitelná opatření (nesmyslný T panel s drážkami použitý na 2. koridoru Českých drah včetně velmi nebezpečných chyb ve stanici Otrokovice) byla konzultanty přímo iniciována. Smutným faktem je i to, že **k chybám se nikdo nehlásí** a zůstávají dlouhou dobu neodstraněny.

Co lze odvodit z popsaného stavu věcí? Především poznatek, že systém navrhování, posuzování a realizace úprav staveb pro jejich užívání zdravotně postiženými není funkční. **Co v něm schází?** Zejména jednoznačně právně zakotvená, prokazatelná a nepochybnitelná odbornost a odpovědnost právnických i fyzických osob. Schází také jednoznačné a přesné vyjádření funkcí jednotlivých subjektů podílejících se na činnostech spojených s výstavbou. Nejprve zaměřím na zdravotně postižené a jejich zájmová sdružení a potom na instituce udílející různá povolení a schválení.

Jaká by měla být úloha zdravotně postižených a jejich organizací? Velmi důležité je, aby **iniciativa a tlak zájmových sdružení** směřovaly především k tvorbě takových podkladů, které povedou k správnému návrhu staveb a dopravních řetězců (jde přitom nejen o řešení dopravních staveb, ale i dopravních prostředků – obojí tvoří ucelený dopravní systém). Jak jsem již uvedl, mimořádně důležité jsou nejen základní právní předpisy, ale i další normy, vzorové listy a standardy, kterými se většinou konkrétní návrhy a projektová dokumentace řídí. Zde je žádoucí **kvalifikovaná spolupráce** mezi oběma stranami, tedy mezi tvůrci zmíněných předpisů a zdravotně postiženými. Pokud jde

o odbornost, zdá se být samozřejmé, že každý dělá, co umí, na co je specializován. Moje praktické zkušenosti s přístupem některých sdružení zdravotně postižených jsou však jiné.

Příkladem mohou být dva závažné problémy týkající se železničních nástupišť a nových vlakových patrových souprav pro příměstskou dopravu, které jezdí například na trati Praha – Kolín.

U soupravy pro příměstskou dopravu byl konzultantem sdružením zdravotně postižených zabývajícím se bezbariérovým životním prostředím navržen akustický majáček pro nevidomé umístěný nad dveřmi do služebního oddílu vozu! (Návrh nebyl projednán s organizací nevidomých a slabozrakých.) Tento zřejmý nesmysl nebylo možné následně úplně napravit vzhledem k samonosné skříni vozidla, a proto na zcela nových železničních soupravách je akustický majáček umístěn pouze za dveřmi do normálního oddílu (vně to vyloučily konstrukční a technické důvody) a je slyšet pouze při otevření dveří soupravy a na podstatně menší vzdálenost než při správném umístění vně vozidla.

Na železničních nástupištích prováděných z typizovaných konzolových desek se stalo něco velmi podobného. Zde konzultanti zájmového sdružení zabývajícího se bezbariérovým životním prostředím navrhli konzolovou desku s hmatovými úpravami, které jsou zcela v rozporu s logikou samostatného pohybu a orientace nevidomých a slabozrakých. Opět se tak stalo **bez vědomí organizace nevidomých a slabozrakých**, respektive jejího oddělení zabývajícího se bezbariérovým prostředím. Důsledkem chybného řešení je mnoho nevyhovujících míst na železničních nástupištích, a to zejména na 2. koridoru (jižní Morava) Českých drah. Představu o tom, jak jsou pak někteří jednotlivci i sdružení zdravotně postižených vnímání odborníky v železniční dopravě, si čtenář jistě udělá sám... I na pozemních komunikacích lze najít podobné chyby a podobná nevhodná řešení.

S odborností souvisí i schopnost řešit věci **koordinovaně a v souvislostech**. V mnoha záležitostech týkajících se staveb a dopravy je však ze strany zdravotně postižených běžnou praxí naprosto nekoordinovaný postup, mnohdy způsobený vzájemnou nevědomostí jednotlivců či zájmových skupin. Je jasné, že tato skutečnost rozhodně nedělá ze zdravotně postižených kvalifikované a důvěryhodné partnery.

Nefunkčnost společných pracovních skupin pro stavby a dopravu, ať již při Sboru zástupců organizací zdravotně postižených v minulosti, nebo při Národní radě zdravotně postižených v současnosti, a **neschopnost některých členů** těchto skupin dodržovat základní pravidla spolupráce a etiky nejsou pro zdravotně postižené dobrou vizitkou. Dopady této situace ve stavební a dopravní praxi jsou mimořádně vážné, což je patrné i z uvedených konkrétních příkladů.

Odbornost samozřejmě zahrnuje i schopnost fundovaně poradit a ovlivnit vhodným způsobem výsledné řešení či realizaci stavby. Jak v tomto směru fungují zdravotně postižení a jejich zájmová sdružení? Dvojím způsobem.

Dost častá je **nevšimavost** či stejně škodlivá **nequalifikovaná kritika a prosazování osobního náhledu** bez znalosti věci, souvislostí a závazných pravidel (například zákonů a prováděcích předpisů).

Druhým postupem je snaha o **kvalifikovanější posuzování staveb**, a to v úzké součinnosti se subjekty zúčastněnými v procesu výstavby. I tento postoj má své nedostatky. Především posuzování bývá **velmi rozdílné** a často v něm například chybí posouzení úprav pro osoby zrakově postižené nebo jsou **nejasně vyjádřeny požadavky** na tyto úpravy. Mnohdy jsou součástí vyjádření i hrubé chyby, které zřetelně ukazují na nepochopení základních principů a logiky úprav pro tuto skupinu zdravotně postižených. To pochopitelně vede k závažným problémům na hotových stavbách, kterými jsem se už v tomto článku zabýval.

Tato situace má za následek **alibistický postoj stavebních úřadů** a jejich malý zájem (i když ten patří k jejich zákonným povinnostem) o bezbariérové řešení staveb.

Navíc je zde skutečnost, že poradci a konzultanti zájmových sdružení zdravotně postižených působí **zcela mimo právní prostředí**. To není žádoucí ze dvou důvodů: jednak toho často využívají stavební úřady, jednak úplně chybí věcná i právní odpovědnost poradce či konzultanta za svoji práci a za případné chyby.

Nyní se stručně vyjádřím k institucím, které stavby povolují a schvalují, případně podstatným způsobem ovlivňují jejich řešení. Zaměřím se především na úpravy staveb pro zrakově postižené, ale problémy, které nastíním, se týkají celé oblasti užívání a zpřístupňování staveb pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace.

Pro kvalitu práce stavebních úřadů jsou rozhodující dvě věci: **řízení**, jehož součástí je samozřejmě i **kontrola** způsobu práce a dosažených výsledků, a pracovní podmínky a pracovní pomůcky.

Pokud jde o Ministerstvo pro místní rozvoj, které je odpovědné za metodické řízení, lze vidět snahu věci změnit: konají se školení, jsou rozesílány aktuální informace. Zato **Ministerstvo vnitra**, nejvýznamnější státní orgán odpovědný za čin-

nost místní samosprávy, se k dané problematice chová **zcela nevšimavě**. Podobně si počínají i **mnohé radnice a jejich výkonné složky**: stavební úřady a odbory dopravy, které často fungují jako speciální stavební úřady. I zde však existují výjimky a příklady dobré spolupráce: například odbor dopravy Magistrálního úřadu hlavního města Prahy pořádá již několik let školení pracovníků odborů dopravy jednotlivých městských částí se zaměřením na úpravy komunikací pro osoby se sníženou schopností orientace.

Hůře fungují některé **instituce měst**, které jsou **správci komunikací** a které se podstatným způsobem podílejí na přípravě a realizaci staveb, zejména dopravních. Mívají **velmi malou znalost problematiky zdravotně postižených**, což je vidět na mnohém: například některá opatření na komunikacích jsou pro zrakově postižené nevhodná a často i vysloveně nebezpečná, přesto byly stavby zkolaudovány a přejaty správci komunikací do trvalého užívání.

K pracovním podmínkám na stavebních úřadech se nemohu vyjadřovat, nemám potřebné informace. Avšak velká fluktuace pracovníků těchto institucí asi o něčem vypovídá...

Základní pomůckou pracovníků stavebních úřadů a speciálních stavebních úřadů je stavební zákon a jeho prováděcí předpisy. Je zapotřebí zdůraznit, že zatímco ostatní prováděcí vyhlášky ke stavebnímu zákonu mají jasnou strukturu a členění, **vyhláška č. 369/2001 Sb.**, která se zabývá obecnými technickými podmínkami zajišťujícími přístupnost a užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace, tyto znaky nemá. Její dnešní podoba vychází z původní vyhlášky č. 174/1985 Sb. a lze jen litovat, že v roce 2001 nedoznala zásadních změn. Používání této vyhlášky v praxi má proto svá úskalí. Snad se situace změní s tvorbou prováděcích předpisů navazujících na nový stavební zákon. Navíc se domnívám, že i některá technická ustanovení tohoto předpisu si zaslouží komplexní pohled a řádně projednané a vysvětlené řešení.

Domnívám se, že stavebním úřadům by v praxi

výrazně pomohly i podrobnější materiály: standardy, vzorové listy, technické návody. Roční zkušenosti se **standardem České komory autorizovaných inženýrů a techniků** činných ve výstavbě (jde o doporučený standard technický DOS T, řada 5, č. 11, Navrhování staveb pro samostatný a bezpečný pohyb nevidomých a slabozrakých osob) ukazují, že tudy by mohla vést cesta ke kvalitnější a přesnější práci všech stavebních úřadů (obecných, které se zabývají pozemními stavbami, i speciálních, určených např. pro dopravní stavby a komunikace).

Lze jen litovat, že nebyla realizována zajímavá myšlenka využití výpočetní techniky pro práci stavebních úřadů v oblasti přístupnosti a užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace. Kvůli malému zájmu řídicích pracovníků a centrálních úřadů se návrh **interaktivního počítačového programu** (s hypertextovými odkazy včetně nákrešů a fotografií), který vytvořili pracovníci Okresního úřadu v Hodoníně, nedostal dál než k prvnímu, neúplnému a jen zkušebnímu vzorku.

Snažil jsem se najít důvody dlouhodobě neuspokojivé situace v oblasti přístupnosti staveb a dopravy pro zdravotně postižené. Soudím, že obrát k lepšímu lze očekávat pouze při zásadních změnách v práci kompetentních orgánů místní samosprávy, tedy stavebních a některých speciálních stavebních úřadů, a v práci odborníků specializovaných na uvedenou oblast. Tyto **změny musí být systémové a promyšlené**. Lze je velmi pravděpodobně uskutečnit i bez výrazných zásahů do dnešního právního prostředí.

Myslím si, že k otázce, jak změnit situaci v přístupnosti a užívání staveb a dopravy zdravotně postiženými, by se mělo vyjádřit více lidí. Pro takovou výměnu názorů je možná vhodná místo právě na stránkách těchto novin. Sám mám v tom, jak dnešní neutěšenou situaci změnit, už poměrně jasno.

*Petr Lněnička,
Sjednocená organizace nevidomých
a slabozrakých v ČR*

Expertní skupina „Bariéry“ už má za sebou dvě jednání

Loni v listopadu vznikla v Brně nová expertní skupina Národní rady zdravotně postižených. Stalo se tak na semináři o bariérách, který v rámci výstavy Pro Váš úsměv a veletrhu Rehaprotex uspořádala Liga za práva vozíčkářů. Název „Bariéry“ plně vystihuje hlavní zaměření skupiny, která je vlastně reakcí na stávající nepřilíh optimistickou situaci: sice existuje legislativa, která by měla v novostavbách a při rekonstrukcích vzniku bariér zamezovat, nicméně v praxi se tak neděje. Kdo se věnuje problematice stavebních bariér, ví naprosto přesně, kde jsou slabá místa celého systému. Patří k nim nekvalitní práce stavebních úřadů, jejich neznalost vyhlášky 369/2001 Sb., zneužívání možnosti udělit výjimku z citované vyhlášky, problematické (a právně nezávazné) postavení konzultantů Sdružení pro životní prostředí zdravotně postižených, nezájem politiků atd. K tomu přistupují i letité spory mezi některými neziskovými organizacemi a jednotlivci.

Účastníci semináře po dlouhé diskusi schválili návrh na vytvoření zmíněné skupiny v tomto složení: JUDr. Jan Hutaf (NRZP), Ing. Ladislav Strach, CSc., Václav Randa, Ing. Jitka Kadlecová, Mojmír Janků (SŽPZP), Mgr. Viktor Dudr (Metodické centrum odstraňování bariér Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých), Ing. Milena Antonovičová (Liga za práva vozíčkářů) a později delegovaný Ing. arch. František Laub (SŽPZP). Pracovní skupina by se měla scházet asi jednou za měsíc a veškeré materiály (zápisy z jednání, předběžné návrhy, dokumenty k diskusi) budou rozesílány e-mailem všem zájemcům, kteří mohou napsat své připomínky. Pokud máte zájem, můžete se aktivně zapojit.

Na semináři také byly nastíněny základní problémy, kterými by se skupina měla zabývat: návrh způsobu posuzování staveb z hlediska přístupnosti/bezbariérovosti ve všech fázích zadání, procesu přípravy a realizace výstavby, dále návrh způsobu řešení vymahatelnosti stavebního zákona a jeho prováděcích předpisů v praxi a nakonec zahájení přípravných prací na doporučených technických standardech pro Českou komoru autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě a Českou komoru architektů, které jsou důležitým podpůrným materiálem pro projektanty.

Pracovní skupina se poprvé sešla loni v prosinci, kdy se zabývala návrhem nového stavebního zákona. O něm na jednání informoval Karel Veselý z Ministerstva pro místní rozvoj, který také doporučil sepsání jednotného stanoviska za NRZP. To by mohlo být zapracováno do návrhu zákona ještě před jeho projednáváním v parlamentu nebo by mohlo být použito při veřejném projednávání. K návrhu zákona se mohli vyjádřit všichni členové skupiny, bohužel se sešly jen dvě reakce, naštěstí poměrně rozsáhlé. To bylo zřejmě dáno velkou odbornou náročností předloženého textu.

Na první schůzce se také probíraly možnosti kvalitního posuzování projektů dle vyhlášky 369/2001 Sb. Skupina požádala předsedu NRZP Václava Krásu, aby společně s panem Randou a panem Dudrem zahájili jednání s Českou komorou autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě. Toto jednání již proběhlo, Komora je ochotna uzavřít dohodu o spolupráci

a za určitých podmínek nabízí zřízení informačních (konzultačních) center v jednotlivých krajích. Vše tedy záleží na dalších jednáních.

Na druhé schůzce, která se uskutečnila letos v lednu, byl již přítomen i člen předsednictva SZPZP František Laub, který skupinu informoval o situaci v tomto sdružení. Dále se opět dlouze diskutovalo nad problémem posuzování projektů dle vyhlášky 369/2001 Sb. a skupina se neshodla, zda nátlakově usilovat o vznik nového orgánu státní správy, vybaveného patřičnou kompetencí, nebo jít cestou zřizování odborností/specializací při ČKAIT či ČKA, případně vytváření konzultačních center při jednotlivých komorách.

Pracovní skupina se však rozhodla, že bude užitečné s pomocí spolupracovníků z neziskových organizací vytvořit materiál obsahující stavby zkolaudované v posledních letech, které jsou v rozporu s vyhláškou 369/2001 Sb., popř. jsou s ní v souladu, avšak vozíčkářům či nevidomým nevyhovují. U sta-

veb bude nutné uvést přesnou adresu, jednoduchý popis včetně problematických míst (vhodné by bylo i foto), zodpovědný stavební úřad a datum kolaudace (to lze zjistit dotazem na stavebním úřadě). Shromážděný materiál bude použit při jednáních na Ministerstvu pro místní rozvoj jako doklad, že stavební úřady neplní v posuzování staveb z hlediska přístupnosti osobám s omezenou schopností pohybu a orientace svou funkci. Bude také postupně publikován v časopisu Vozíčkář. Uvažuje se o možnosti začít řešit některé případy soudní cestou jako precedens.

Pokud chcete být o činnosti skupiny informováni, pokud máte zájem o spolupráci nebo pokud chcete sdělit údaje o nevyhovujících stavbách, obraťte se na adresu Liga za práva vozíčkářů, ing. Milena Antonovičová, Kounicova 42, 602 00 Brno nebo na e-mailovou adresu antonovicova@seznam.cz.

Milena Antonovičová

Nový zákon o zaměstnanosti je v Poslanecké sněmovně

Poslanecká sněmovna začala projednávat zákon o zaměstnanosti, o jehož přípravě, koncepci a podmínkách Národní rada zdravotně postižených jsme ve Skoku už informovali. Vzhledem k současné fázi legislativního procesu je vhodné představit některé novinky týkající se osob se zdravotním postižením

Zákaz diskriminace

V § 4 odst. 2 se uvádí: Při uplatňování práva na zaměstnání je zakázána přímá i nepřímá diskriminace z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu nebo povinností k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a činnosti v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů; diskriminace z důvodu těhotenství nebo mateřství se považuje za diskriminaci z důvodu pohlaví. Za diskriminaci se považuje i jednání zahrnující podněcování, navádění nebo vyvolávání nátlaku směřujícího k diskriminaci.

Přímou diskriminací se rozumí jednání, kdy je, bylo nebo by bylo na základě rozlišování podle vymezených diskriminačních důvodů s fyzickou osobou zacházeno méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci.

Nepřímou diskriminací se rozumí jednání, kdy zdánlivě neutrální rozhodnutí, rozlišování nebo postup znevýhodňuje či zvýhodňuje fyzickou osobu vůči jiné na základě rozlišování podle vymezených diskriminačních důvodů; nepřímou diskriminací z důvodu zdravotního stavu je i odmítnutí nebo opomenutí přijmout opatření, která jsou v konkrétním případě nezbytná, aby fyzická osoba se zdravotním postižením měla přístup k zaměstnání.

Za nepřímou diskriminaci se nepovažuje, pokud zdánlivě neutrální rozhodnutí, rozlišování nebo postup jsou objektivně odůvodněny cílem a prostředky k dosažení uvedeného cíle jsou přiměřené a nezbytné, nebo pokud u osob se zdravotním postižením je právníká nebo fyzická osoba povinna učinit vhodná opatření k odstranění nevýhod vyplývajících z takového rozhodnutí, rozlišování nebo postupu.

Za diskriminaci se nepovažuje rozdílné zacházení z důvodu uvedeného v § 4, odst. 2, pokud

z povahy zaměstnání nebo souvislostí vyplývá, že tento důvod představuje podstatný a rozhodující požadavek pro výkon zaměstnání, které má fyzická osoba vykonávat a který je pro výkon tohoto zaměstnání nezbytný; cíl sledovaný takovou výjimkou musí být oprávněný a požadavek přiměřený.

Za diskriminaci se rovněž nepovažují zákonně stanovená opatření, jejichž cílem je předcházení nebo vyrovnání nevýhod, které vyplývají z příslušnosti fyzické osoby ke skupině vymezené některým z důvodů uvedených v § 4, odst. 2, a opatření Ministerstva práce a sociálních věcí a úřadu práce přijímaná na podporu a dosažení rovného zacházení s muži a ženami, s osobami bez ohledu na jejich rasový nebo etnický původ, s osobami se zdravotním postižením a s dalšími skupinami osob, které mají ztížené postavení na trhu práce, pokud jde o přístup k zaměstnání, rekvalifikační kurzy i opatření pro zaměstnávání těchto osob.

Obtěžováním se rozumí jednání, které je druhou fyzickou osobou oprávněně vnímáno jako nevídané, nevhodné nebo urážlivé a jehož záměr nebo důsledek vede ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo k vytváření nepřátelského, ponižujícího nebo zneklidňujícího prostředí.

Obtěžování z důvodu příslušnosti k pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, zdravotního postižení, věku, náboženství či víry a sexuální obtěžování se považuje za diskriminaci.

Nové vymezení pojmu osob se zdravotním postižením

Osobami se zdravotním postižením jsou fyzické osoby, které jsou

a) orgánem sociálního zabezpečení uznány **plně invalidními** (dále jen „osoby s těžším zdravotním postižením“);

b) orgánem sociálního zabezpečení uznány **částečně invalidními**;

c) rozhodnutím orgánu sociálního zabezpečení uznány **zdravotně znevýhodněnými** (dále jen „osoby zdravotně znevýhodněné“).

Za zdravotně znevýhodněnou osobu podle písm. c) se považuje fyzická osoba, která má takovou funkční poruchu zdravotního stavu, při které má zachovány schopnost vykonávat soustavné zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, ale její možnosti být nebo zůstat pracovně začleněna,

vykonávat dosavadní povolání nebo využít dosavadní kvalifikaci nebo kvalifikaci získat jsou podstatně omezeny z důvodu jejího dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.

Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se považuje nepříznivý stav, který podle poznatků lékařské vědy má trvat déle než jeden rok a podstatně omezuje psychické, fyzické nebo smyslové schopnosti a tím i možnost pracovního uplatnění.

Fyzickým osobám se zdravotním postižením (dále jen „osoby se zdravotním postižením“) se poskytuje zvýšená ochrana na trhu práce.

Nové formy přípravy k práci

Příprava k práci je cílená činnost směřující k zapracování osoby se zdravotním postižením na vhodné pracovní místo a k získání znalostí, dovedností a návyků nutných pro výkon zvoleného zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti. Tato příprava trvá nejdéle 24 měsíců.

Příprava k práci osoby se zdravotním postižením se provádí

a) na pracovištích jejího zaměstnavatele individuálně přizpůsobených zdravotnímu stavu této osoby; příprava k práci může být prováděna s podporou asistenta;

b) v chráněných pracovních dílnách a na chráněných pracovních místech právníké nebo fyzické osoby;

c) ve vzdělávacích zařízeních státu, územních samosprávných celků, církví a náboženských společností, občanských sdružení a dalších právnických a fyzických osob.

O přípravě k práci uzavírá úřad práce s osobou se zdravotním postižením písemnou dohodu, která obsahuje

a) identifikační údaje účastníků dohody;

b) obsah přípravy k práci;

c) dobu a místo konání přípravy k práci;

d) způsob jejího zabezpečení a způsob ověření získaných znalostí a dovedností, ujednání o pověření dohody.

Dokladem o absolvování přípravy k práci je osvědčení vydané právníkou nebo fyzickou osobou, u níž byla příprava k práci prováděna.

Osobě se zdravotním postižením, která nepobírá dávky nemocenského pojištění, starobní důchod, nebo mzdu (plat) nebo náhradu mzdy (platu), náleží po dobu přípravy k práci na základě rozhodnutí úřadu práce podpora při rekvalifikaci. Podpora při rekvalifikaci náleží i v případě, že tato

osoba není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání.

Zaměstnavateli, který provádí na svém pracovišti přípravu k práci osob se zdravotním postižením, může úřad práce uhradit náklady na přípravu k práci těchto osob. O přípravě k práci prováděné na pracovišti zaměstnavatele uzavírá úřad práce se zaměstnavatelem písemnou dohodu, která obsahuje

- a) identifikační údaje účastníků dohody, identifikační údaje osoby se zdravotním postižením, pro kterou je příprava k práci určena;
- b) obsah a délku přípravy k práci;
- c) způsob, výši a podmínky úhrady nákladů na přípravu k práci;
- d) dobu, po kterou bude příprava k práci prováděna s podporou asistenta;
- e) způsob kontroly plnění sjednaných podmínek;
- f) podmínky a termín zúčtování poskytnuté úhrady nákladů na přípravu k práci;
- g) způsob ověření získaných znalostí a dovedností;
- h) závazek zaměstnavatele vrátit poskytnutou úhradu nákladů nebo její poměrnou část, pokud nedodrží sjednané podmínky nebo pokud mu byla jeho zaviněním poskytnuta neprávem nebo v částce vyšší, než náležela, a lhůtu pro vrácení;
- i) ujednání o vypovězení dohody.

Nové vymezení chráněného pracovního místa a chráněné pracovní dílny a nová výše příspěvků

Chráněné pracovní místo je pracovní místo vytvořené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s úřadem práce. Chráněné pracovní místo musí být provozováno po dobu nejméně dvou let ode dne sjednaného v dohodě. Na vytvoření chráněného pracovního místa může poskytnout úřad práce zaměstnavateli příspěvek.

Příspěvek na vytvoření chráněného pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením může činit maximálně osminásobek a pro osobu s těžším zdravotním postižením maximálně dvanásobek průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku. (V roce 2004 se jedná o částku 130 568 Kč a 195 852 Kč.)

Vytváří-li zaměstnavatel na základě jedné dohody s úřadem práce deset a více chráněných pracovních míst, může příspěvek na vytvoření jednoho chráněného pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením činit maximálně desetnásobek

a pro osobu s těžším zdravotním postižením maximálně čtrnáctinásobek uvedené průměrné mzdy.

(V roce 2004 jde o částku 163 210 Kč a 228 494 Kč.) Porovnáme-li navrhovanou výši příspěvků s dosavadním maximem 100 000 Kč, jde o významné zvýšení, které je plně opodstatněné situací na trhu práce

Příspěvek se poskytuje za podmínky, že zaměstnavatel nemá v evidenci daní zachyceny daňové nedoplatky, nemá nedoplatek na pojistném a na penále na veřejné zdravotní pojištění, nebo na pojistném a na penále na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti – s výjimkou případů, kdy bylo povoleno splácení ve splátkách a není v prodlení se splácením splátek.

Žádost o příspěvek na vytvoření chráněného pracovního místa obsahuje

- a) identifikační údaje zaměstnavatele;
- b) místo a předmět podnikání.

K žádosti o příspěvek je nutné přiložit charakteristiku chráněných pracovních míst a jejich počet, potvrzení o stavu závazků ve věcech pojistného na sociální pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pojistného na veřejné zdravotní pojištění a doklad o zřízení účtu u peněžního ústavu.

Dohoda o vytvoření chráněného pracovního místa obsahuje

- a) identifikační údaje účastníků dohody;
- b) charakteristiku chráněného pracovního místa;
- c) závazek zaměstnavatele, že na vytvořeném pracovním místě zaměstná osobu se zdravotním postižením;
- d) dobu, po kterou bude chráněné pracovní místo provozováno;
- e) výši příspěvku, jeho specifikaci a způsob úhrady;
- f) podmínky, za kterých bude příspěvek poskytován;
- g) způsob kontroly plnění sjednaných podmínek;
- h) podmínky a termín zúčtování poskytnutého příspěvku;
- i) závazek zaměstnavatele vrátit příspěvek nebo jeho poměrnou část, pokud mu byl jeho zaviněním poskytnut neprávem nebo v částce vyšší, než náležel, a lhůtu pro vrácení příspěvku;
- j) ujednání o vypovězení dohody.

Nedodržení podmínek poskytnutí příspěvku nebo nevrácení příspěvku ve stanoveném termínu je porušením rozpočtové kázně.

Úřad práce může uzavřít dohodu o poskytnutí příspěvku na vytvoření chráněného pracovního místa i s osobou se zdravotním postižením, která

se rozhodne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost. Pro poskytnutí tohoto příspěvku platí stejné podmínky jako pro zaměstnavatele s tím, že vrácení příspěvku nelze požadovat, pokud tato osoba přestane vykonávat samostatnou výdělečnou činnost ze zdravotních důvodů, nebo v případě jejího úmrtí.

Úřad práce může na základě písemné dohody se zaměstnavatelem nebo s osobou se zdravotním postižením, která se rozhodne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost, poskytnout i příspěvek na částečnou úhradu provozních nákladů na chráněné pracovní místo obsazené osobou se zdravotním postižením; roční výše příspěvku může činit maximálně trojnásobek průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku. (V roce 2004 jde o částku 48 963 Kč.)

Chráněná pracovní dílna je pracoviště zaměstnavatele, vymezené na základě dohody s úřadem práce a přizpůsobené pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením, kde je v průměrném ročním přepočteném počtu zaměstnáno nejméně 60 % těchto zaměstnanců. Chráněná pracovní dílna musí být provozována po dobu nejméně dvou let ode dne sjednaného v dohodě. Na vytvoření chráněné pracovní dílny poskytuje úřad práce zaměstnavateli příspěvek.

Podmínky a výše příspěvku jsou obdobné jako u chráněného pracovního místa. Rozdíl je ve výši příspěvku na částečnou úhradu provozních nákladů chráněné pracovní dílny. Výše tohoto příspěvku může činit maximálně čtyřnásobek průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku na jednoho zaměstnance, který je osobou se zdravotním postižením, a maximálně šestnásobek výše uvedené průměrné mzdy na jednoho zaměstnance, který je osobou s těžším zdravotním postižením. Pro zjištění počtu zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením a osobami s těžším zdravotním postižením, je rozhodný jejich průměrný roční přepočtený počet. I zde dochází k výraznému zvýšení částek z dosavadních 40 000 Kč na 65 284 a 97 926 Kč.

Shrnuto: Vládní návrh zákona o zaměstnanosti přináší řadu významných zlepšení. Ustanovení o přípravě pro zaměstnávání je využitelné i pro podporované zaměstnávání. K významnému zvýšení dochází i u příspěvků na zřízení a provoz chráněných pracovišť, přičemž jeho navázání na průměrnou mzdu zabraňuje jeho stagnaci.

(hut)

Priority v činnosti Vládního výboru pro zdravotně postižené občany a jeho sekretariátu v roce 2004

- Sekretariát VVZPO bude i nadále koordinovat tvorbu českých podkladů pro přípravu Konvence o právech osob se zdravotním postižením OSN a spolupracovat na prosazení antidiskriminační klauzule do Ústavy ČR.

Vládní výbor doporučil již v roce 2000, aby Česká republika nejen plně podporovala přijetí konvence, ale aby se dokonce stala jedním z jejích iniciátorů. V červnu 2003 zasedal v New Yorku Ad hoc výbor OSN pro přípravu úmluvy a VVZPO vyslal na toto jednání svého zástupce. Účast České republiky na přípravě konvence byla vysoce hodnocena.

- Vládní výbor posoudí připravovaný návrh Střednědobé koncepce státní politiky vůči osobám se zdravotním postižením a do 31. 3. 2004 jej předloží vládě.

Zpracovatele návrhu vybrala Národní rada zdravotně postižených ČR. Odborná komise VVZPO průběžně hodnotí přípravu návrhu.

- Vládní výbor upřesní podmínky Národního rozvojového programu mobility pro všechny a bude se snažit o nalezení dalších zdrojů pro jeho financování.

Projekty jsou financovány ze Státního fondu dopravní infrastruktury. V I. etapě pro rok 2004 bylo předloženo 17 projektů, další etapa bude vyhlášena.

• **Výbor i sekretariát se budou snažit o využití evropských fondů pro financování aktivit ve prospěch občanů se zdravotním postižením.**

• **Dalším důležitým úkolem je získání podrobnějších statistických dat o občanech se zdravotním postižením.**

V ČR neexistují přesné údaje o počtu těchto osob. Jsou však velmi potřeb-

né, proto sekretariát Výboru spolupracuje s Českým statistickým úřadem na přípravě podmínek pro jejich získávání.

• **Vládní výbor bude podporovat vytváření krajských plánů vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením.**

• **V květnu bude opět předloženo vládě ČR ke kontrole plnění úkolů Národního plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením.**

zpracovala Jaroslava Selicharová, sekretariát VVZPO

Zástupci NRZP ČR se loni na podzim vydali do Bruselu a do Říma

Po deseti letech se loni ve dnech 9.–11. listopadu opět sešel Evropský parlament zdravotně postižených osob. Pro občany se zdravotním postižením v České republice bylo toto významné jednání premiérové. Za naši Národní radu se do Bruselu vydala sedmičlenná delegace: pět členů a dva doprovody. Zasedání se uskutečnilo v jednacím sále Evropského parlamentu a bylo jedním z vrcholů Evropského roku osob se zdravotním postižením.

Jednání se účastnilo mnoho poslanců Evropského parlamentu v čele s jeho předsedou Patem Coxem. Každý delegát včetně zmíněných poslanců mohl hovořit tři minuty, avšak vzhledem k velkému zájmu o vystoupení v diskusi se naše delegace nakonec musela spokojit pouze s jedním proslovem. Informoval jsem přítomné poslance a zástupce zdravotně postižených z jednotlivých zemí Evropské unie a také z přistupujících zemí o práci naší Národní rady a přiblížil jsem jim naše hlavní problémy. Zaměřil jsem se především na potíže s kodifikací terénních sociálních služeb.

Základním cílem jednání Evropského parlamentu zdravotně postižených osob bylo přijetí dvou zásadních dokumentů. Přítomní delegáti schválili „**Manifest parlamentu osob se zdravotním postižením**“, určený Evropskému parlamentu a všem budoucím kandidátům do něj ve

volbách v roce 2004. Manifest je výzvou, aby se kandidáti zavázali ke splnění řady opatření v oblasti legislativy lidských práv, vybudování Evropy pro všechny a v oblasti plného a rovného přístupu k demokracii. Druhým schváleným dokumentem je „**Rezoluce Evropského parlamentu osob se zdravotním postižením – Evropský rok osob se zdravotním postižením a jeho přesah**“. Rezoluce obsahuje vizi budoucnosti Evropy pro všechny a zároveň vznáší požadavky vůči institucím EU a členským státům, a to v oblasti legislativy a v dalších prioritních politických oblastech.

Oba dokumenty jsou určeny především politické reprezentaci Evropské unie, jednotlivých členských zemí EU a také přistupujících zemí. Naše delegace se aktivně podílela na jejich přípravě a připomínky, které jsme vznesli k navrženému textu Rezoluce a které se týkaly zákazu výstavby nových ústavů sociální péče, jsou součástí schváleného textu.

Dodejme, že Národní rada chce v období před volbami do Evropského parlamentu vyzvat politické strany v Česku, které budou mít své kandidáty, aby k jejich prioritám patřily i problémy zdravotně postižených lidí.

Další významnou loňskou událostí bylo shromáždění k ukončení Evropského roku osob se zdravotním postižením, které se uskutečnilo v Ří-

mě na počátku prosince. Jednání organizovalo italské ministerstvo sociálních záležitostí. Zúčastnili se ho jednak zástupci vládních institucí, jednak zástupci organizací zastupujících zájmy občanů se zdravotním postižením. Českou republiku zastupovala na vládní úrovni delegace Ministerstva práce a sociálních věcí v čele s náměstkyní ministryně Ludmilou Müllerovou, delegace Národní rady samozřejmě zastupovala komunitu občanů se zdravotním postižením.

Účastníci byli informováni o jednotlivých akcích v evropských zemích, které se k Evropskému roku přihlásily. Představitelé exekutivy EU je seznámili s připravovanými dokumenty zaměřenými na problematiku zdravotního postižení. Jako hlavní dokument byl představen „**Akční plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením na roky 2004 až 2010**“, který vychází z poznatků získaných během Evropského roku osob se zdravotním postižením. Až jej schválí Evropský parlament, bude v následujících letech rozhodující oficiální listinou, z níž by měly vycházet příští legislativní a exekutivní akty jak institucí EU, tak jednotlivých členských zemí.

Přeložený Akční plán, Manifest i Rezoluci najdou zájemci na internetových stránkách www.nrzp.cz.

*Václav Krása,
předseda NRZP ČR*

Mezinárodní konference „Zdravotně postižení – programy pro 21. století“

V návaznosti na rozhodnutí Rady Evropské unie z prosince 2001 rozhodla vláda České republiky svým usnesením v červnu 2002 o tom, že také u nás bude probíhat Evropský rok osob se zdravotním postižením (EROZP). Nejen pro členské státy EU, ale i pro naši zemi byl příležitostí k dalším krokům vedoucím ke zlepšení postavení osob se zdravotním postižením ve společnosti a také ke zvýšení povědomí široké veřejnosti o různých aspektech jejich života.

Do EROZP se zapojila i Univerzita Hradec Králové. Ministerstvo zdravotnictví na základě poskytnutého grantu pověřilo Národní radu zdravotně postižených ČR a zmíněnou univerzitu (v zastoupení rektorky doc. RNDr. Jaroslavy Mikulecké, CSc., a katedry speciální pedagogiky pod vedením prof. PaedDr. Jána Jesenského, CSc.), aby zorganizovaly významnou mezinárodní konferenci „Zdravotně postižení – programy pro 21. století“.

Tato významná akce se konala ve dnech 10.–12. října 2003 pod záštitou předsedy vlády Vladimíra Špidly a hejtmána Královéhradeckého kraje Pavla Bradíka a zúčastnilo se jí mnoho významných představitelů vlády, ministerstev, kraje a města a zástupců českých i zahraničních odborných institucí a neziskových organizací.

Konference analyzovala situaci v oblasti podpory, diskriminace a nediskriminace zdravotně postižených, umožnila vzájemnou komunikaci expertů i zástupců pacientů a klientů, nezbytnou pro vytvoření pozitivního přístupu k uspokojování specifických potřeb zdravotně postižených, a naznačila pro-

gramy strategického rozvoje v oblasti inkluze a prevence diskriminace a sociokulturní i ekonomické exkluze těchto občanů.

Konference také posoudila realizaci občanského principu v komunitě zdravotně postižených, úroveň kvality života zdravotně postižených a úroveň příslušné legislativy. Hodnotila také programy zdravotní péče a prevence, sociální podpory, rehabilitace, edukace, enkulturace, komunitní práce, kvalifikace a pracovního uplatňování zdravotně postižených osob.

Významné závěry a doporučení byly definovány v těchto shrnujících zprávách:

– *Legislativa, zdravotnické a diagnosticko poradenské aktivity* (prof. MUDr. Karel Martiník, DrSc.)

– *Integrace* (prof. PhDr. Ladislav Požár, CSc.);

– *Kvality života zdravotně postižených* (prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.);

– *Rehabilitace a pracovní uplatňování zdravotně postižených* (doc. MUDr. Jiří Votava, CSc.);

– *Edukace zdravotně postižených* (prof. PhDr. Štefan Vašek, CSc.);

– *Raná péče o zdravotně postižené* (prof. PaedDr. Ján Jesenský, CSc. – zastoupil prof. PhDr. Marii Vítkovou, CSc.);

– *Speciálně pedagogické a rehabilitační technologie* (doc. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc.).

Odbornou část konference zpřijemnil doplňkový program, jehož mottem bylo Sofoklovo vyznání „Nejkrásnější činností je být užitečný druhým“. V jeho

rámci představila své umělecké aktivity Speciální škola pro sluchově postižené v Hradci Králové a sdružení UMÚN (Sdružení umělců malujících ústy a nohama) a vystoupily hudební skupiny z ÚSP Hodkovice nad Mohelkou a DÚSP v Tloskově. Různé školské, zdravotnické či sociální instituce a také občanská sdružení zdravotně postižených prezentovaly svoji činnost na poutacích v ochozu areálu univerzity. Účastníci konference si také mohli prohlédnout výstavy rehabilitačních a kompenzačních pomůcek pro zdravotně postižené a tyflokabinety katedry speciální pedagogiky s moderními počítačovými technologiemi pro studenty se zrakovým postižením.

Významnou doprovodnou akcí byl seminář zaměřený na zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností, který připravil Úřad práce v Hradci Králové. Měl dva hlavní cíle: informovat o současném systému, kterým stát podporuje začleňování handicapovaných lidí do ekonomické aktivity, a představit získané zkušenosti a zlepšit tak informovanost mezi zaměstnavateli, podnikateli a dalšími partnery v této oblasti. Součástí semináře se stala výstavka výrobků a služeb chráněných dílen a pracovišť.

Mezinárodní konference „Zdravotně postižení – programy pro 21. století“ podpořila vizi Madridské deklarace „Zákaz diskriminace + pozitivní akce = sociální inkluze“. Ve svých závěrech poukázala na tyto skutečnosti:

- zdravotní postižení je otázkou lidských práv;
- zdravotně postižené osoby oprávněně požadují rovné příležitosti a přístup ke všem společenským zdrojům, mezi které patří vzdělání, nové technologie, zdravotní a sociální služby, sport a aktivity volného času, stejně jako spotřební zboží, výrobky a služby;
- bariéry ve společnosti vedou k diskriminaci a sociální exkluzi.

Závěrem lze konstatovat, že realizace rovných příležitostí není významná jen pro osoby se zdravotním postižením, ale i pro celou společnost. Společnost, která ze svého středu vyřazuje některé členy nebo skupiny, se totiž ochuzuje. Aktivity směřující ke zlepšení životních podmínek osob se zdravotním postižením vedou k vytvoření inkluzivního světa pro všechny.

*PaedDr. Zdenka Šándorová,
manažerka konference*

Prováděcí pokyn pro vyžadování dokladů prokazujících nárok na poskytnutí zvýhodněné telefonní stanice fyzickým osobám těžce zdravotně postiženým

V návaznosti na rozhodnutí Českého telekomunikačního úřadu ze dne 25. 9. 2003 nebudou již obchodní složky při přijímání požadavku na zřízení zvýhodněné telefonní stanice, přeložení zvýhodněné telefonní stanice a převod účastnictví spojený s přeměnou plně placené telefonní stanice na zvýhodněnou telefonní stanici (kategorie IS, US01-US05) vyžadovat od žadatele předložení „Doporučení“ vydaného místně příslušným Centrem pro zdravotně postižené.

Žadatel o poskytnutí cenových slev a nájem speciálně vybaveného koncového telefonního zařízení předloží písemnou žádost a v níže uvedených případech také písemné prohlášení. Formuláře k těmto náležitostem lze získat v zákaznických centrech Českého Telecomu nebo na internetových stránkách http://telecom.cz/zakaznicka_podpora/dokumenty_ke_stazeni/dokumenty_ke_stazeni.php#telefonistanice.

Nárok na poskytnutí cenových slev bude žadatel dále prokazovat následujícím způsobem.

a) Držitel průkazu ZTP z důvodu úplné nebo praktické hluchoty:

– rozhodnutím příslušného orgánu České správy sociálního zabezpečení, ve kterém je uvedeno, že zjištěné zdravotní postižení odpovídá postižení uvedenému v odst. 2, písm. l) přílohy č. 2 k vyhl. č. 182/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, v písemném styku úředně ověřenou kopií;

– v případě požadavku na nájem speciálně vybaveného koncového telefonního zařízení i vymezením druhu koncového telefonního zařízení odborným lékařem dle přílohy k vyhlášce č. 92/2001 Sb., kterou se vydává seznam speciálně vybavených koncových telefonních zařízení;

– v případě osoby, která nedovršila věk 18 let, i prohlášením zákonného zástupce nebo opatrovníka, v písemném styku úředně ověřenou kopií;

– v případě osoby, která byla rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právním úkonům, nebo které byla omezena způsobilost k právním úkonům, i rozhodnutím soudu ve věci zbavení (omezení) způsobilosti k právním úkonům, případně i ve věci ustanovení opatrovníkem, v písemném styku úředně ověřenou kopií.

b) Držitel průkazu ZTP/P:

– tímto průkazem, v písemném styku úředně ověřenou kopií;

– v případě požadavku na nájem speciálně vybaveného koncového telefonního zařízení i vymezením druhu koncového telefonního zařízení odborným lékařem dle přílohy k vyhlášce č. 92/2001 Sb., kterou se vydává seznam speciálně vybavených koncových telefonních zařízení;

– v případě osoby, která nedovršila věk 18 let, i prohlášením zákonného zástupce nebo opatrovníka, v písemném styku úředně ověřenou kopií;

– v případě osoby, která byla rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právním úkonům, nebo které byla omezena způsobilost k právním úkonům, i rozhodnutím soudu ve věci zbavení (omezení) způsobilosti k právním úkonům, případně i ve věci ustanovení opatrovníkem, v písemném styku úředně ověřenou kopií.

c) Osoba uznaná lékařem příslušného orgánu České správy sociálního zabezpečení bezmocnou ve smyslu vyhl. č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a § 8 odst. 1 písm. b) zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů:

– rozhodnutím tohoto orgánu o zvýšení důchodu na základě bezmocnosti, v písemném styku úředně ověřenou kopií;

– v případě požadavku na nájem speciálně vybaveného koncového telefonního zařízení i vymezením druhu koncového telefonního zařízení odborným lékařem dle přílohy k vyhlášce č. 92/2001 Sb., kterou se vydává seznam speciálně vybavených koncových telefonních zařízení;

– v případě osoby, která nedovršila věk 18 let, i prohlášením zákonného zástupce nebo opatrovníka, v písemném styku úředně ověřenou kopií;

– v případě osoby, která byla rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právním úkonům, nebo které byla omezena způsobilost k právním úkonům, i rozhodnutím soudu ve věci zbavení (omezení) způsobilosti k právním úkonům, případně i ve věci ustanovení opatrovníkem, v písemném styku úředně ověřenou kopií.

Při osobním uplatnění požadavku příslušný zaměstnanec pořídí fotokopie předkládaných dokladů a stvrdí svým podpisem jejich ověření.

Cenové slevy, případně i nájem jednoho kusu speciálně vybaveného koncového telefonního zařízení, jsou poskytovány pouze u jedné telefonní stanice, a to v místě trvalého pobytu oprávněné osoby.

V případě osob, které nedovršily věk 18 let nebo byly rozhodnutím soudu zbaveny způsobilosti k právním úkonům, nebo kterým byla omezena způsobilost k právním úkonům, budou cenové slevy, případně i nájem speciálně vybaveného koncového telefonního zařízení, poskytnuty pouze za podmínky, že tyto osoby nejsou trvale umístěny v ústavech sociální péče nebo v internátních školských zařízeních. Žádost o poskytnutí cenových slev i nájmu speciálně vybaveného koncového telefonního zařízení, případně i příslušná Smlouva/dodatek ke Smlouvě musí být podepsána zákonným zástupcem nebo opatrovníkem takovéto osoby.

Účastníci telefonních stanic, u kterých jsou poskytovány cenové slevy, případně i nájem speciálně vybaveného koncového telefonního zařízení, nebo jejich zákonní zástupci či opatrovníci jsou povinni oznamovat poskytovateli veškeré skutečnosti, které mají vliv na poskytování uvedených výhod, a to bezprostředně po jejich vzniku, nejpozději však do 7 kalendářních dnů ode dne, kdy k takové skutečnosti došlo; jsou také povinni případně na vyzvání poskytovatele prokázat, že i nadále trvají podmínky pro jejich poskytování.

Pominou-li důvody pro poskytování nájmu speciálně vybaveného koncového telefonního zařízení je účastník, jeho zákonný zástupce či opatrovník povinen vrátit bez zbytečného odkladu příslušné koncové zařízení poskytovateli.

V případě neoznámení takovýchto změn bude poskytovatelem požadováno (případně i vymáháno) navrácení bezdůvodného obohacení v rozsahu poskytnutého zvýhodnění, a to od prvního dne měsíce následujícího po dni, kdy došlo k zániku podmínek pro poskytování cenových slev, případně i pronajatého speciálně vybaveného koncového telefonního zařízení.

Pro dotazy a poskytování informací je určena bezplatná linka 800 123 456.

*zpracovala Ing. Libuše Hudečková,
Český Telecom*